

מרור

תחילתו מתוק וסופו מר היפך חביבות התורה

הגמ' (לט, א) מביאה את מחלוקת התנאים במיני המרור, ומסקינן: אמר רבי יוחנן, מדברי כולן נלמד ירק מר יש לו שרף ופניו מכסיפין. ובהמשך הגמ' שם איתא שמרור תחילתו רך וסופו קשה, עיי"ש.

החתם סופר בפסחים (קטז, א) כתב רמזים נפלאים בהלכות מרור: 'מרור' בגימטריא 'מו"ת' הוא מלאך המות, ונקרא 'חזרת' - 'חזיר מיער', תחילתו מתוק בשעה שמפתה לאדם וממתיק לו תאות העולם הזה, וסופו מר עולה ומקטרג ויורד ונוטל נשמה. 'יש לו שרף' - בודאי נחש שרף ועקרב, ופניו מכסיפין כמו ששנינו איהו שאור שהכסיפו פניו, וצריך מיתוק. ובלילה הזה שהוא ליל משומר מן המזיקין, נעשה 'חסא' - דחס רחמנא עלן^א, ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף, ועל כן מצוה לכרוך פסח מצה ומרור ששולשתן בגימטריא 'קר"ע שט"ן'^ב.

ומזסיף החתם סופר, "והנה רבנן תיקנו למתקו בחרוסת העשוי מפירות שנשתבחו בהם ישראל. ודע כי הך קפא דחזרת היא ארס מקליפה דאית לה ז' בנתי (קטז, א)^א, על שם זכור ה' לבני אדום וגו'. והנה יעקב שהוא בגימטריא קפ"ב - אחד יותר מקפא, עומד כנגדו ומבטלו, על שם 'מי יתן טהור מטמא לא אחד'^י, על כן כשטובלין בחרוסת העשוי מפירות שנמשלו בהם בני יעקב, המה באים על החללים ומבטלים לקפא, ונותנים בו תבלין, על שם בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין".

נתבאר בחתם סופר, שהמרור תחילתו מתוק וסופו מר מרמז על היצר הרע, שבתחילה מפתה את האדם במיני מתיקה של תענוגים על מעשה העבירה, וסופו מר שעולה ומקטרג ונוטל נשמה. ויש להוסיף על כך, שכל שעבוד מצרים התחיל ג"כ באופן כזה, כמבואר בגמ' סוטה (יא, ב) שהמצריים שעבדו את ישראל בפרך - בפה רך, ופירש"י: "משכום בדברים ובשכר עד שהרגילום לעבודה". וכן מפורש בירושלמי פסחים (יה, א), "ר' חייא בשם ר' הושעיא, כל עצמן אין הדבר תלוי אלא בחזרת, מה חזרת תחילתה מתוק וסופה מר, כך עשו המצריים לאבותינו במצרים, בתחילה 'במיטב הארץ הושב את אביך ואת אחיך', ואח"כ 'זימרו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים'".

- ג. דהיצר הרע נקרא 'שאור שבעיסה' כמבואר בגמ' ברכות (ז, א), ומסימני השאור הוא שפניו מכסיפין.
- נא. גמ' פסחים שם: ואמר רבי אושעיא: מצוה בחזרת, ואמר רבא מאי חזרת - חסא. מאי חסא - דחס רחמנא עילוון.
- גב. ומסיים: "לכן בזמן הזה דליכא פסח, על כן מרור לאו דאורייתא".
- גג. וז"ל הגמ' שם, אע"פ שאין חרוסת מצוה. ואי לא מצוה משום מאי מייתי לה, אמר רבי אמי משום קפא וכו', אדהכי והכי נימא הכי 'קפא קפא, דכירנא לך ולשב בנתיך, ולתמי כלתך'. והחתם סופר בא לבאר את לשון זכירה 'דכירנא לך' וכו'.
- גד. איוב יד, ד.

ומענין זה מצינו גם ב שראשו מתוק וסופו מר מתיקות^א, ודרש שיסיר ו וכן פירש הקרבן העדה ע המלך ע"ה, (משלי ה, ג) " תחילתו משעבד את הא ממנו.

מאיך, התורה שהי כדאיתא בברכות (סג, ב) שנאמר זאת התורה אדנ חמאה וכו', במי אתה מוצ כמו שמצינו ברכ שישת (הדאי נפשאי לך קראי לך תנחומא (נח פ"ג): "העם ד שהקב"ה מאיר עיניהם ב

אמנם, במדרש שיר דברי תורה כן, ת"ל דבע הדברי תורה מתוקים הן תקבלו עליכם, יערב לכו בשלמות גמורה, אבל מי

וזו היא עיקר כונת א האדם היאך היצר הרע נ כולו מלא חרטה ויגון על קשה, מיד שיקבל על עצ

נה. עיין עבודה זרה (לו חוליי לא תיבעי לך.

זמר רבי יוחנן, מדברי כולן
יר תחילתו רך וסופו קשה,

רור' בגימטריא 'מו"ת' הוא
ה' לאדם וממתיק לו תאות
אי נחש שרף ועקרב, זפניו
הזה שהוא ליל משומר מן
בתיכם לנגוף, ועל כן מצוה

ת שגשגתו בהם ישראל.
שם זכור ה' לבני אדם וגו'.
אלו, על שם 'מי יתן טהור
ם בני יעקב, המה באים על
לו תורה תבלין".

צר הרע, שבתחילה מפתה
ומקטרטג ונוטל נשמה. ויש
ז' סוטה (יא, ב) שהמצריים
ד שהרגילום לעבודה". וכן
דבר תלוי אלא בחזרת, מה
חילה 'במיטב הארץ הושב
נזים".

השאור הוא שפניו מכסיפין.
ית - חסא. מאי חסא - דחס

תי לה, אמר רבי אמי משום
ומני כלתך. והחתם סופר בא

ומענין זה מציינו גם בירושלמי בשבת (ע"ה, ב): "אמר ר' אבון והסיר ה' ממך כל חולי זה יצר הרע,
שראשו מתוק וסופו מר". והיינו דהירושלמי דורש כל חולי מלשון מתיקות, דבארמית חוליי הוא
מתיקות¹¹, ודרש שיסיר ה' ממך כל המתיקות המדומה, שהוא היצר הרע שתחילתו מתוק וסופו מר,
וכן פירש הקרבן העדה שם: "זה יצר הרע שראשו מתוק, ומפרש חלי לשון מתיקות, וכמאמר שלמה
המלך ע"ה, (משלי ה, ג) "נִפְתַּת תַּטְפָּנָה שִׁפְתֵי זָרָה וְחָלַק מִשְׁמֵן חִפָּה". דכך הוא דרכו של היצר הרע,
תחילתו משעבד את האדם בפה רך, כאילו הוא דורש טובתו, ולבסוף עולה ומסטיין ומבקש להפרע
ממנו.

מאידך, התורה שהיא התבלין של היצר הרע, תחילתה קשה וסופה מתוקה. תחילתה קשה,
כדאיתא בברכות (סג, ב) "אמר ריש לקיש אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה,
שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל" וכו'. "אמרי דבי רבי ינאי, מאי דכתיב כי מיץ חלב יוציא
חמאה וכו', במי אתה מוצא חמאה של תורה במי שמקיא חלב שניק משדי אמו עליה". וסופה מתוקה,
כמו שמצינו ברב ששת (פסחים כח, ב) שכל שלושים יום היה חוזר על תלמודו ואומר, "חדאי נפשאי
הדאי נפשאי לך קראי לך תנאי", דלאחר שלמד תורה נעשית שלו ונקראת 'תורתו'. וכן אמרו במדרש
תנחומא (נח פ"ג): "העם ההולכים בחשך ראו אור גדול" (ישעיה ט) אלו בעלי התלמוד, שראו אור גדול,
שהקב"ה מאיר עיניהם באיסור והיתר בטמא ובטהור, ולעניד לכא' זאוהביו כצאת השמש בגבורתו.

אמנם, במדרש שיר השירים איתא (א, יט), "אי מה השמן מר מתחילתו ומתוק בסופו, יכול אף
דברי תורה כן, ת"ל דבש וחלב, מה הם מתוקים אף דברי תורה מתוקים", משמע שאף מתחילתו
הדברי תורה מתוקים הן. יש לומר על פי מה שפירש רש"י פר' יתרו (שמות יט, ה): "ועתה - אם עתה
תקבלו עליכם, יערב לכם מכאן ואילך שכל התחלות קשות". דעיקר הקושי הוא רק הקבלה בלב
בשלמות גמורה, אבל משקיבל על עצמו עול תורה בשלימות מיד יערב לכם.

וזו היא עיקר כונת אכילת המרור, וכן אומרים בהגדה מרור זה שאנו אוכלים על שום מה, שיזכור
האדם היאך היצר הרע פיתהו מתחילה בדמיונות וכזבים כמה יערב לו מעשה העבירה, אבל לבסוף
כולו מלא חרטה ויגון על מרירותה. ומאידך יזכור לקבל על עצמו עול תורה, שאף על פי שתחילתה
קשה, מיד שיקבל על עצמו יערב לכם.

נה. עיין עבודה זרה (לח, ב) לגבי תמרים שלוקים של עובדי כוכבים, האם נאסרים משום בישולי עכו"ם,
חוליי לא תיבעי לך. ופירש"י: "מתוקים ודאי שרו, דאי משום בישולי עובדי כוכבים הרי נאכלין חיין".

רצין אייזיק יחזק וחסד וקייאמץ צדק

והעיקר, שחיקה וניח רוח, כלתי עירבה מחשבות, כי כל מחשבה של מרה שאנה מהורה, כגון הקפדה על הכריז, הכל הם מסכים וריים, והמתק אותם בלימוד הורה לשמה בלב מהיר ונקי ובלב שמת, אבל יאמר האומר שהיא עבודה קשה שבמקדש, שכל המקדש ביותר חזק ביותר, חזק ונתיב וניתן למשימה ולכן, יחזקת אדם וכווי עמי (מהלם כב, ז), וכמה שדחת מרח אדם ער שבצא פת נכחה נמי, חלמור חורה לשמה, לאכול מפריה ולשבוע משוכה.

לתעפירי על אור החיים דרך צדיקים. וקבל על עצמו כל המצוות, והשם יתברך כרוז רחמי משעימו מונעם עולם חכא בעולם הזה, וכל אלא מצוות נהפכו לו למתנה, אור לנפש, ובלבד אור שתוק שחוק, וקבל עליד הכל באהבה, וא יאר עליד אור פני מלך חיים.

עורנו בדבר עמים' כראשית פם, (ט) מתנהג יורחל באה, רדינו עור השכינה כאה ללבו, להמתק חוקפא רדינא קשיא ומיריח רדין הקשה, 'עם הצאן', נשמות קודשות הבאין מלמעלה לעור לצדיקים החתונים, יחכא לפרד מסיעין ל' (שם קד), כסוע נשמות קודשות, אשר לאביה' לכן עליין.

מבואר בוויר (תי ע"ה), 'עור היום גדול לא עת האסף המקנה' כראשית פם, ז', אבל אבותא חר, 'השקו הצאן' בחורה, ובשעם החורה וברצון ובשמה ובנעם החורה, להמשיך רעוא דרעין. ויאמר לא נוכל ער אשר יאספו כל העודים, לברד ולהעלות כל המרות משוכות הכלים, ואחר מהרות המרות 'וגלז את האבן', האי רינא קשיא חשך ומיריח, שעומד כפי מי שחשקו ורצונו ותשוקתו לחקן נפשו כאמת, ללמד חורה לשמה כאמת לאל עולם, שצריכין לפרד המרות מקורם.

כי רעה הוא, בחלת לישי, כי השן הרעה והאות רעות וארכה רעות וע מפשי, והמרות הנשכרים, רעה הרעועה הארין (ישעיה כ, ט), הכל נמתק כדוג כדוג רחמי עיי' ההגלות השכינה, 'כי רעה הוא', מלאה רצון ורעוא ושפע ואור אלפי, פועם אחר כל מיריח מוח של אלא מעם אור יו רצון ורעוא דרעוא, ופתאום יכא הארין להיכל. כל זה ידוע למאן דעייל ונפיק כבר לך (וויר ח"כ ר"ג) ובהכנה יחידה, אמת אמת, וכאה למאן דעייל ונפיק.

כמו שאמר רבינו הקדוש קודש קודשים מלאך אלהים ממש חיות נפשו רבינו דוב בער מראונע [המביר מבעורישש], שעסק כמה שנים עד ששירד לגמרי מדה אמת, ואח"כ ישב ועסק עד שהעביר חשך ריזן וער של מדה אחרת, עד שובה ונעשה כסא השכינה ממש, והוא עבודה קשה לקבל כל כך חשבת ומיריח ושלטול רעור ונלות ורוחך ועוני וכיוצא ותלישות רעת ממש עד עפר, עד שיובה לנועם אור עליין באמת, בלתי פעור מקליפות ונהי, כי הוכה פעור ומסעין יש בעולם, וצדיקיא אחכפין קמיידה.

לכך רעה הוא, בחלת לישי, כי השן הרעה והאות רעות וארכה רעות וע מפשי, והמרות הנשכרים, רעה הרעועה הארין (ישעיה כ, ט), הכל נמתק כדוג כדוג רחמי עיי' ההגלות השכינה, 'כי רעה הוא', מלאה רצון ורעוא ושפע ואור אלפי, פועם אחר כל מיריח מוח של אלא מעם אור יו רצון ורעוא דרעוא, ופתאום יכא הארין להיכל. כל זה ידוע למאן דעייל ונפיק כבר לך (וויר ח"כ ר"ג) ובהכנה יחידה, אמת אמת, וכאה למאן דעייל ונפיק.

כמו שאמר רבינו הקדוש קודש קודשים מלאך אלהים ממש חיות נפשו רבינו דוב בער מראונע [המביר מבעורישש], שעסק כמה שנים עד ששירד לגמרי מדה אמת, ואח"כ ישב ועסק עד שהעביר חשך ריזן וער של מדה אחרת, עד שובה ונעשה כסא השכינה ממש, והוא עבודה קשה לקבל כל כך חשבת ומיריח ושלטול רעור ונלות ורוחך ועוני וכיוצא ותלישות רעת ממש עד עפר, עד שיובה לנועם אור עליין באמת, בלתי פעור מקליפות ונהי, כי הוכה פעור ומסעין יש בעולם, וצדיקיא אחכפין קמיידה.

כי רעה הוא, בחלת לישי, כי השן הרעה והאות רעות וארכה רעות וע מפשי, והמרות הנשכרים, רעה הרעועה הארין (ישעיה כ, ט), הכל נמתק כדוג כדוג רחמי עיי' ההגלות השכינה, 'כי רעה הוא', מלאה רצון ורעוא ושפע ואור אלפי, פועם אחר כל מיריח מוח של אלא מעם אור יו רצון ורעוא דרעוא, ופתאום יכא הארין להיכל. כל זה ידוע למאן דעייל ונפיק כבר לך (וויר ח"כ ר"ג) ובהכנה יחידה, אמת אמת, וכאה למאן דעייל ונפיק.

כמו שאמר רבינו הקדוש קודש קודשים מלאך אלהים ממש חיות נפשו רבינו דוב בער מראונע [המביר מבעורישש], שעסק כמה שנים עד ששירד לגמרי מדה אמת, ואח"כ ישב ועסק עד שהעביר חשך ריזן וער של מדה אחרת, עד שובה ונעשה כסא השכינה ממש, והוא עבודה קשה לקבל כל כך חשבת ומיריח ושלטול רעור ונלות ורוחך ועוני וכיוצא ותלישות רעת ממש עד עפר, עד שיובה לנועם אור עליין באמת, בלתי פעור מקליפות ונהי, כי הוכה פעור ומסעין יש בעולם, וצדיקיא אחכפין קמיידה.

לכך רכר יקר לנפש, להאיר אותה ולחנה, אלא לימוד החורה, כמבואר בוויר (ע"ה ח"כ ר"ג), וכל מאן דאשתרל באורייתא, וזי למרת יוחא ראחסנתא רלעילא ביקרא דמלכא עלאה קרישא, וזי למרת בתי עלמא, ומאי איה, ההוא דאיקרי 'כבור השמי' (ויקא פ, ז), ולא פסק מנייהו לעלמא, רדיך (משל ג, לה) 'כבור חכמים יחלי'.

ז' כצד ששאל שאין מועמין מאור ו לצד ששאל של הצדיק בחינות שיש לו, ועל ידי זה מקרב לבם ששנים, והנהל ויחקרל שמו הגדול.

ודיינו, דעיקר כבור בראי עלמא הוא השרואת נועם וזי שכינתו, והוא מתכבד כוח על עלאין והחאן, ולא כבור המדומה בנשמי, שוה נחנין לשופה, אבל עיקר הכבור [הוא], שיעי' שמכבדין אותו מתרחבין הווחין, ושורה עליין נעמות וזי שכינתו כבכיקות נפלא. ויש צדיק שאין צריך לוה, אודכה רבושין ביה ורשין אותו כעקב, ונהרא סליק ער רום דקעא.

ז' באמת מקודם שובה לנעם ידו באורייתא, צריכין לקבל עליו גבואר בוויר (תיא פ"ה), רכי אבא עי עוחרא ומאן בעי אורכא דתי ז' ישודל באורייתא. רווק חד אמר, רכי בעינא לפלעי דיה ל' עוחרא, אמר ליה רח אמר ליה אן הוא עוחרא. אמר וס קא עביד. שפע חד קלא, לא דכי אחא גברא ומאנא דפו בעינא למוכי באורייתא, ואנא א, ידיכי להאי רווק מאנא דפו, אורייתא. ליומא עאל תמיד עיי, ידיכי וככה, ואמר מנהא חיי ג, לא בעינא, אודך ליה ר' יוסי ינו ר' יוסי בן פוי, חכה לכמה אורייתא הוא וכוני.

ה. וכאמת אחי וריעי, כפתי מיריח פים המרים עוברים מתחלה, שהחורה מר לו בתחלה, סתמתי כי ערין מלים הם בעצמם, וזו הסיבה להבחין מי שיש לו נפש ישראל, שלא יקרב איש רז שיש לו נפש מעורר רב לעירובות ידיות אור החורה. ואמר בספר בריית פנוחת, חלסיד חכם שפורש מן החורה, נעשה מין רחמנא ליצאן, הסיבה, שעבר עליי מן מים המרים, ושהת מים ולא יכול לסבול, ושנה ופירש.

ז' רחמי' חוסר על נפשכם, ללמוד ז' ולהגות בה יומם ולילה, ואין אורייתא הוא וכוני.

ואין צריך לומר, שמתחלה כשמתחיל לעבוד ולקבל עליי עול חורה, שמועם מיריח מות, אלא אף צדיק גמור עובר עליי יסורים מרובים ככל יום וכל עת וכל שעה.

ז' רחמי' חוסר על נפשכם, ללמוד ז' ולהגות בה יומם ולילה, ואין אורייתא הוא וכוני.

שיחה 282

באף - היא שעמדה לי

שיחה ה. תורה שלמדתי באף - היא שעמדה לי

מה

הפרעות שונות לבחור
בכלכל לגמרי כאופן
אחר, זה יכול להפריע
איש מרצה מהחברותא,
במבנים וכדומה, או
האור והמתיקות של
עמדה ה' כגון שמירת

From d's hardship would be to great levels

אבל "התנא האלוקי רבי עקיבא" לא היה נצמח מזה, כי כרי לזכות למרדינות הנהוגות ביותר בתורה צריך להיות הלימוד דווקא מתוך מירדות שונות וצער וכל מיני הפרעות, ועכ"ו להתאמץ בלימודו ולשבור את חומות הברזל, רק באופן כזה אפשר לגדול באופן נפלא מאד ולהיות מגדולי התנאים, זה לימוד גדול לנו, דאם נרצה להצליח בתורה באופן נפלא מאד, הדרך היחידה היא ע"י שנתחזק ללמוד אף במצב של קשיים ועוני - ואין עני אלא בדעת, שחסר חשקת הלימוד ונועם התורה, ועכ"ו מתאמצים מאד, והו הדרך הבטוחה לכל ההצלחות הנפלאות בתורה.

Story
describes a very difficult time in his life - other to him

Take my life or help me

Went hope, opened to the end on attempt, said I am going to do what I can - tasted death in essence - but afterwards he experienced a sweetness like never before

וסיפור נפלא על זה כתב הרה"ק ר' אהרן ראטה ז"ע (בספרו שומר אמונים, מאמר האמונה, פרק ו') מה שקרה איתו בימי נעוריו, שהיה לו איזה תקופה שנפלו עליו נסיונות גדולות וחשכות נוראה, שלא היה יכול ליקח ספר בידו ללמוד בו כי מעם מעם מרוד בכל דיבור של תורה, והיה מיצר מאד על רוע גורלו ומצבו, שהוא מסובב בחשכות ונסיונות מכל צד וצד ושינה וכבירות תמידית, גם לא היה לו למי לספר את צערו או מי שיתן לו איזה עצה, והיה פשוט בוכה הרבה לה' בלי למצוא שום עזר ותרופה, עד שפעם הלך לקברו של צדיק אחד ובכה שמה עד עומק נפשו שאינו יכול להמשיך כך, ואו יגמל נפשו ח"ו או יתהפך לבכו באופן שיוכל לעסוק בתורה עכ"פ כאיש פשוט, ולא להיות נדחה מב' עולמות ח"ו, וברוב בכייתו עלה בדעתו שכשיבוא לביתו יקח לו איזה ספר ללמוד מתוכה - אפי' במסירות נפש ויעבור עליו מה.

כך עשה, וכשבא לביתו הוציא איזה גמ', ולא הסתכל מראש לראות איזה מסכתא היא, אבל מיד כשפתחה הבחין שזהו "רא"ש על מקואות", או גמר בדעתו, שיעבור עליו מה - אפילו תצא נפשו ח"ו, הוא יגמור זה הלימוד בכל מחיר שיהיה, וכן עשה ולמד במסירות נפש ממש, וכלשונו הק' שכתב: "ומעמתי ממש מעם מיתה בכל דיבור". אמנם מיד כשגמר הלימוד הנ"ל, המעים לו ה' פתאום אור מתוק ומעם נפלא שאין להערך ואין לשער, ונהפך ממש לאיש אחר, נכנס בו כל כך נעימות ומתיקות בלימוד התורה, עד שאפילו היה בבית מלא אנשים המדברים דברים המפריעים מלימוד, לא היה שום דבר מפריע לו ולא מבלבל אותו כלל בלימודו, אלא הוא המשיך להתענג בתענוגים הקדושים של לימוד התורה הק' שאין ערוך אליה, וכל זה זכה רק ע"י אותה יגיעה שהתייגע במסירות נפש עד שהרגיש בזה מעם מיתה ממש.

וזהו כוונת חז"ל (שבת פנ:): אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר (במדבר יט, יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל, וכבר הק' המפרשים דהלא נאמר (ויקרא יח, ה) וחי בהם - ולא שימות בהם (עי' יומא פה:), אך לפי הנ"ל כל הצלחת הלימוד שיהיו הד"ת "מתקיימין" אצלו, זהו רק כשזה בבחי' "ממית" עצמו עליה, והיינו שמועם בו מעם מיתה ממש כנ"ל, ועכ"ו מתאמץ ולומד ואינו מתרפה כלל, כי זהו הצינור להשפיע עליו קדושת והצלחת התורה במילואה.

INSE ANI "488"

What about... it's learnt with itness creates...

Story
As a 12/13 yr old couldn't resp anything

ועובדא נפלאה בענין זה, שמעתי מכעל העובדא עצמו, שלפני כחמשים שנה היה ילד בן שתים עשרה - שלש עשרה שנה, ולא היה מצליח כלל בלימודו, כל מה שהמגיד שיעור ניסה להסביר לו, שום דבר לא נקלט בראשו, והיה פשוט מבלה הימים

פרעות האלו, רק בגלל ה' היו גורם הוא בזה מהשגת אנוש, והקב"ה שלמדה כל ההסתרות שסתהבה מצערא דיליה גלה ביותר לשבור את כפרה, בתפלה, וכשאר אפי' ורגוה והסתר, בלי ה'.

בלילה, והיינו כשנמצא אצן ללמוד תורה, עי"ו התורה.

דבר הוא ואשתו מביתו הרבן, כי לא היה להם הב, כשראו בשמים את י"ט עניים יותר מיוסרים כדב קצת תבן באומרו ה' ששרר, ואכן התחזק להם אפילו תבן, נשמח זה נתן לו כח להמשיך

בשמים כדי לחזק את ה' להם שלא יחיו עוד ק"מ שהיה ביכולתו של ה' כצד איש חסיד היה, ורבי עקיבא לזה, אמנם כבוב הגון לר"ע בודאי ליד הכב גדול ונפלא,

ר' זלמן לייב ווייס (1877-1947)

(27 באב תרס"ז, 1907)

ל פסח

הטוב

היה על לוט, נזכר שהי' לוט יודע
בר אברהם במצרים על שרה אשתו
עליו לפיכך חס הקב"ה עליו עכ"ל
כ"ה זכות ללוט אלא הא דשתק ולא
הציל אותו ולכן חס השם עליו והוא
נגד אנשי סדום להגן על המלאכים
הנזכרים אוציאה נא אתהן עליכם ועשו
שבח אלא איזה זכות יש להזכר לו
הק על שרה והוא באמת תמוה.

א קוטלר זצ"ל שאמר בשם האלטער
החשיב השם שום דבר לזכותו של
צרות כמו שראה בבית אברהם וכל
אינו אלא כמעשה קוף שלמד ממה
מצות לפסח הכל הי' רק חיקוי של
צדקו אלא הורגל לעשות כמוהו ואין
זכות להצילו, אבל מה שעשה בתור
מדתו שלא להרע ויותר טוב לשתוק
הו' ועי"ז נצול, ושפ"י.

לדאבונונו אנו חיים בתקופה שהכל
נים דהכל חיקוי של אחרים וכל
הגד הכל רק חיקוי ואין בו פעוט של
גם התוארים שנותנים לשמן הם
ירים אותם ואין שייך להם תוארים
היום הוא באופן חיקוי ולא דוקא
זכרני סיפור מפורסם מבדחן אחד
ה' מצוה והי' שם הקדוש מסאטמאר
: מותר לו לעשות בדחנות וכשהוא
ה בתפלתו, והרבי נתן לו רשות אם
ישה הכל ממש כמתכונתו של הרבי
הק של הלב, ופתאום ראה הבדחן
לה מהרבי, ואמר הרבי עשית הכל
בדעתי, כי אולי אין אני אלא מחקה
ל דא קא בכינא.

הגדה של פסח

שמן הטוב

אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים
ואבא אתכם אלי (שמות י"ט, ד)

ואיתא ברוקח דכתיב ואבא בלי יוד והוא חסר והוא מלשון באה, וכתב
דהקב"ה קדש את עם ישראל בשלשה קניני אשות דהיינו כסף שטר וביאה
והיינו בכסף זהו ביות מצרים וכיזת היס, ובשטר היינו בתורה, דכתיב 'תורה
צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב' ודרשינן אל תקרי מורשה אלא מאורסה,
ובביאה שנאמר 'ואבא אתכם אלי' דזה ביאה, ועי"ז בא הג' לשונות 'וארשתיך
לי לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט כחסד וברחמים וארשתיך לי באמונה'
וכתב אגב דכמשפט חתן על כלה דחתן על כלה עולה לתרי"ג והא דאצריך
לכל ג' קנינים היינו משום דבכסף איכא בנת' דר' ינאי דקפדי אתקרבא
דדינרי ובשטר יש בו חסרון דשטר מכניס ובשטר מוציא משא"כ ביאה נשאר
דבוק לעולם ועלי' אין מה להשיב והוא קנין חזק, עכת"ד. ומ"מ צריך ביאור
דמהו הדרש של אל תקרי מורשה אלא מאורסה דאין זה סרוס של הכתוב
אלא דאיתא בפרקי אבות התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך וקשה
דהכתיב מורשה קהלת יעקב א"כ הוי ירושה ומה הוא פירושו של אינה
ירושה אלא דהלא ידוע דישנם שני מיני יורשים ישנו ירושה של בן מאה
דהוא ממילא דאין צריך לשום פעולה אלא כיון דמת האב הבן יורש את
אביו אבל ישנו ירושת הבעל דנעשה ע"י חיתון של איש ואשה והבעל יורש
את אשתו משום דעשה פעולת האישות ביניהם אבל אינו ממילא וזהו מה
שרצו חז"ל למדרש בירושה של תורה דודאי הוי מורשה לקהלת יעקב אבל
כדי לזכות לירושה של תורה צריך לעשות הכנה לעסוק בתורה כדי לזכות
בה וזהו מה שאמרו התקן עצמך ללמוד תורה דאינו ירושה כמו ירושת הבן,
אלא כירושת הבעל, דהיינו שעושה מעשה לזכות לירושה אבל אינה באה
מעצמה והיינו דא"א לזכות לירושת התורה בלי יגיעה וכלי עסק התורה יומם
ולילה.

ומפורסם הוא הסיפור שפעם ישבו בחתונה, הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל
והגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל, ושוחחו, וסיפר הג' ר' יצחק הוטנר לר' אהרן
שישנו גדול אחד שמתעסק בשידוך לבתו והוא מתענין באיזה כחור אבל
הוא מפקפק בדבר משום שהבחור המדובר אינו בעל כשרון גדול אבל מ"מ
הוא מייגע עצמו בלימוד והוא מתמיד ובעל מידות טובות ומ"מ הוא מתירא
לגמור הדבר כי יש לו ספיקות עד שבא גדול אחד ואמר לו דאמרו חז"ל
דהלומד תורה מעוני יזכה גם ללמוד תורה מעושר ואמר לו אותו הגדול
דאין הפירוש מעוני של ממון אלא מדובר על עוני של דעת, דאף שאינו בר

שמן הטוב

דעת גדול מ"מ ע"י יגיעת התורה יזכה גם להבין ולהתגדל עד שיהא עשיר בתורה (וכן מטו בה בשם מהרי"ל דיסקין זצ"ל) ובזה החליט אותו הגדול לעשות השידוך עם הבחור המדובר ולאחר זמן נודע שאותו הבחור נעשה לאדם גדול בתורה. וקודם שגמר הסיפור במילאו ראה שנעלם ממנו ר' אהרן והתחיל לחפש אחריו וסוכ"ס מצא אותו יושב בחדר אחד והוא בוכה וכשפנה הרב הוטנר ושאלו על מה הוא בוכה? ענה לו כי לדאבנו הוא לא יזכה לאותו עשירות של תורה כיון שמעולם לא ידע איזה עניות בתורה והנה חזינן כמה בני ישיבות בכשרונות נעלים ובטחו בכשרונותם ולא עמלו בתורה ובמשך הזמן נאבדו מלהיות בעלי תריסין ולהיפך כמה שבכשרונות פעוטים ומתוך שקידתם והתמדתן נעשו לתלמידי חכמים מופלגים והעיקר התקן עצמך ללמוד כי אינה ירושה לך.

ובפרשת וארא נאמר "והבאתי אתכם אל הארץ וכו' ונתתי לכם מורשה אני ר"י ודרשו חז"ל (ב"כ ק"ט) כתיב מורשה ולא ירושה דהיינו מורישיך ולא ירושיך ואיפ"ל בגמרא אם ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ או לא לבאי הארץ נתחלקה אבל אותו הדור ברור שלא נתחלקה להם כי רובם מתו במדבר ומ"מ אע"פ שלא ירשו נעשו מורישיך ולא ירושיך ובבעל הטורים הביא ב' במסורה "דכתיב תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" נמצא דכתיב ב' פעמים מורשה והוא פירוש בפשטות דע"י התורה ובזכותה ירשו את הארץ. ולפי דעתי אפשר לפרש את דברי המסורה כמו הגמרא הנזכרת למעלה דהיינו מורישיך ולא ירושיך והיינו כמו דחזינן בדורנו רישנם כמה וכמה בני אדם שלא זכו ללמוד תורה בימי בחרותם כי היו באמצע גי הריגה במשך בחרותם ובחסידי השם ניצולו ונשארו חיים וקיימים ומ"מ לא הי' להם אפשרות ללמוד תורה בימי הנוער ונשארו יראים ושלמים אבל בלי ידיעת התורה כדבעי וע"ז באה המסורה להודיע כי אע"פ שלא ירשו את התורה אבל כיון שבוער בהם חשקת התורה ותמיכתה והם מוקירי רבנן וחכמים ואוהבי התורה זכו להיות מורישיך ולא ירושיך דכניהם נשלחו לישיבות ולמדו תורה בחשק ובהתמדה וע"ז זכו להתגדל לתלמידי חכמים מופלגים, ואפילו גדולי תורה. וזכו לכך ע"י אביהם שהם נשארו בלי ידיעת התורה במדה מרובה ומ"מ בנייהם לאילנא רברבי נתעבדו וזהו מורישיך ולא ירושיך וע"כ אין פלא שרואים כעת כמה גדולי תורה שבאים ממשפחות פשוטים בלי היקף התורה ומ"מ נעשים כדולים ואף מנהיגי הדור וזהו ממש ענין מורשה וכמו בנחלת א"י נאמר מורישיך ולא ירושיך כן במורשה של תורה יתכן ואכן כן מתקיים מורישיך ולא ירושיך ולכן באה המסורה ג"כ

6

הגדה

ע"י

ללמד לאותם אנשים פשוטים ולא ידיעת התורה כי זה שקר מזהלם תורה ולבניהם דע"ז וזהו גב ה"ב יורשיך כי יזכו לחיות בריחה של ה

ביו"ד בניסן מתה מרים (ש"י)

לאחר מ' שנה מיצ"מ מתה ב' המרגלים דעליהם נגזרו והשאר נב בקרא בחדש הראשון (ובי' למדנו נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה מיתת צדיקים מכפרת. ואף דרש מכפרת. ומקשינן העולם דאם אנו צו בחרו ללמוד דוקא במיתת מרים וקושיא כעין זו מצאנו גם בה דהקב"ה הביא את המבול על הארץ לאחר שחכה ק"כ שנה שנה צטה אנכי ממטיר על הארץ ומה אהבה מתושלח הצדיק שחם הקב"ה על העולם אם מתושלח הי' צדיק שיהי על הדור הלא מיתת צדיקים ממש המלוואים כתב דמיתת הצדיקים א יוה"כ, דעל יוה"כ איתא במסנה אדם למקום אבל עבירות שבין אה חבירו ולכן לא יכול לכפר כאן כי הארץ חמס ולא נחתם גזר דעב אל וקצת קשה לי תירוצו כי מלבר ה יכול לכפר על החלק של בין אדם (וכן עלה ברעת) כי אפשר דהיבא על שבין אדם למקום אינו מכפר א או לכפר על המבול.

ושמעתי דכעין זה הי' פצב א בשבע ברכות אצל חתן ושאלו אה

R' Avraham Genichovsky 835

as commanded in the Torah but his behavior is not part of his soul and personality. At the second stage the rules of *derech erez* become part of his inner self. Reb Avraham continued that this must be in addition to humility, because only after realizing his own unimportance will a man treat his friend properly. Then his behavior will become internalized and not merely external.

Return to internal Sweetness

→ In his introduction to the *shi'ur* on *maseches Derech Eretz*, Reb Avraham said that the life of a man with *middos tovos* is sweet, similar to "roasted wheat flour" as *Rashi* says in *Gemara Shabbos* (155b), which is flour made of kernels roasted in an oven. Reb Avraham asked how that flour became sweet. It must be that the flour is initially sweet but the waste surrounding it overpowered its sweetness. So is the man who burns his negative middos and returns to the uprightness he was created with. His life is sweet down below, like in Paradise, since he reverted to his initial sweet being.

Someone once came to Reb Avraham with a *sh'eilah* regarding a *cholent* pot which was returned to the hotplate in a prohibited way. Reb Avraham said it was proper to be machmir. Subsequently, Reb Avraham invited the man to come with his whole family to join his *Shabbos seudah*, since they had no cholent that Shabbos. [Heard from Rabbi Bronfman שליט"א.]

Patience

PURIFYING THE VIRTUE OF PATIENCE

HaGaon R. Yisrael Berger שליט"א, the Rabbi of *Ganei Geulah*, said he once saw Reb Avraham in the yeshivah trying to clean off a small drop of ink on his finger for no less than a quarter of an hour. He asked Reb Avraham if he thinks such a tiny drop may be considered a *chatzitzah*.

Reb Avraham smiled and responded: "The Chazon Ish wrote that when someone wishes to perfect his *middos tovos*, he should practice doing it in relation to a *mitzvah*. This way he will merit

siyata diShmaya to perfect virtue of patience, I decided Reb Avraham used to say the *siggufim*. Purifying *middos*, true exercises which are good. Reb Avraham זצ"ל said Torah to behave with asceticism in this world as much as possible. so in this generation, as it is said. What can be done to train a person to be tolerant, to control anger, and to be patient.

AVOIDING ANGER

Anger was unheard of in the past. It would denigrate it. We saw that the sages wrote, that all one's saying is to be a person at all times. On one who explodes in anger, there is no merit. It is said: "If someone has a tantrum, he will be a tantrum."

R. Yechezkel Weiss זצ"ל told me, "You should know that I had an appointment with a very important person for a lifetime opportunity to meet him. I bought a very expensive garment to wear before the meeting someone else came and made me lose the appointment and made me lose the chance to become angry at him." [Heard from R. Weiss שליט"א of Yeshivas Tchebin.]

In the wonderful book by R. Weiss שליט"א, it says: "Reb Avraham man is uncertain how to be patient. The main rule is, that the voice of the

יצאת מצרים, שהיא אז גילוי שכינה ונסים גלויים, ואף על פי כן קיימיל שאין זאת תכלית לעצמה, אלא כל תכליתה של יציאת מצרים היא רק לשם קבלת התורה, ק"ו כן בנו של ק"ו להקמת המדינה, שמדינה בלא תורה אין בה ענין כלל.

ולפי דברי ספר החינוך הגייל בהגבת פסוק זה יוצא שעל פי דין פסח ושבעות מהווים המשך אחד, וחד יום טוב הם, דשבעות הוא הגמר של פסח, מאחר שתכלית היציאה הייתה לשם קבלת התורה. וענין זה כתב הרמב"ן בפירושו לפרשת אמור (כ"ג, ל"ג), שלפיכך קראו רז"ל בכל מקום לתג השבעות - "יעצרה", כי ימי הספירה הם כחול המעמד-ארוך הממחר ומקשר בין פסח לשבעות, ושבעות לבני פסח הוא כדוגמת שמעני עצרת לגבי תג הסוכות. וכונתו כנ"ל, דאין לך בן חורין אלא מי שעסק בתורה, וקבלת התורה בתג השבעות מהווה הגמר והתכלית של יציאת מצרים של תג הפסח.

והנה בשעת יציאת מצרים היתה גרות ב' פעמים, אחת קודם הקרבת פסח מצרים, וְהוֹרֵאוּהָ, מִדִּין כֵּל כֵּן נִכַר לֹא יֵאָכֵל בֶּן, ואחת בקשר לקבלת התורה בשבעות, וְמִהִקְרָבֵנֶנּוּ שֶׁהִקְרִיבֵנו יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת מַעֲמֹד הָרַ סִינַי יִלְפִינִי לְדִרֹרוֹת (עמ"י כריתות ט). וכל גר צריך הרצאת דמים] והיה נראה לומר, דלכך הוצרכו לגרות קודם ליציאת מצרים, וכל ענין הגרות היינו קבלת תורה ומצוות. ומאחר שכל תכליתה של יציאת מצרים הייתה לשם קבלת התורה, לפיכך הוצרכו לגרות אף אז.

יא. ענין הספירה

וענין בספר מורה נבוכים (ח"ג פרק מ"א) שבניאר בענין ספירת העומר, שמאחר ששבעות הוא יום מתן תורה, מנדולת אותו היום ורוממותו נספור הימים... כמי שמצפה לבוא האהוב בבני אדם אלו, שהוא סופר את הימים בשעות, וְחָזַר טַעַם סְפִירַת הָעוֹמֵר מִיּוֹם נִתְחַבֵּט מִצְרַיִם עַד יוֹם מִתֵּן תּוֹרָה, שהיא היתה המטרה והתכלית של יציאתם - ואינא אתכם אלו וכי. כלומר, שספירה מורה על ציפיה ועל המתנה חסרת מענה, וכמו שאומרים הביטוי בידיש - מִצִּיִּילֵט דִּי מוֹנוֹטֵעַן (לספור את הדקות). וכן הוא בספר החינוך.

ומאחר שכל דור דור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, אזי אף בזמן הזה צריך האדם להמתין לקבל התורה, ולספור ספירה במצב רוח שכזה.

י. תכלית יציאת מצרים - קבלת התורה

פרישת שמות: וזה לך האות כי אנכי שלחתיך, בהוציאך את העם ממצרים תעבדו את האלוקים על ההר הזה (נ"ג, י"ב). מקרא זה מוקשה רבנו לקיים שתי שלחיות, וכדכתיב (בפסוק י"ד) ועתה לכה ואשלחך אל פרעה, והוצא את עמי בני ישראל ממצרים. דהיינו, אי שצורה שתהיה השליחה של אל פרעה ולכה ואשלחך אל פרעה! וכן, שתהיה המנהיג של כלל ישראל (והוצא את עמי בני ישראל וכו'). ועל זה ענה משה, אי, (בפסוק י"א) מי אנכי כי אלך אל פרעה, שאני לא מסוגל ליכנס אל פרעה ולהכריחו ולהתדיין אותו, וכי אוציא את בני ישראל ממצרים - כלומר, שאין בי כוחות הנפש לשמש כמנהיג, ואיני מסוגל לזה. ועל זה השיבו הקב"ה (בפסוק י"ב) כי אהיה עמך, דשלחות זו שאני שולחך אל פרעה שונה היא לגמרי מכל שאר שלחיות, ובעלמא המשלח איננו בא עם השליח למקום העשייה, דאילמלא כן לא היה צריך למנות אותו כשליח, כי חייה יכול לעשות את הכל בעצמו. ואילו כאן הגבסיתו הקב"ה שילך אותו, ושהוא יתבדל יתעסק עם פרעה, ואין כאן שלחות רגילה, וממילא אין כאן בנייה מצד טענתו הראשונה של משה. [והשוה משי"כ בזה רבנו בספר ימי זכרון, עמ"י ט"ו]. וענין אבי עזר (בפירושו על האבן עזרא) ריש פרשת בא, דלכך כתיב בא אל פרעה ולא כתיב לך אל פרעה, דלגבי הקב"ה לא שייך לומר לך, כי מלא כל הארץ הוא, וריחוק וקירוב שוים אצלו. כלומר, כנ"ל, שהקב"ה הרי חולך עמו - עם משה - ולכך אמר בא - אתי - אל פרעה, ולא אמר לך - מאתי. (ד"ע.) ולגבי טענתו השניה של משה - שאין בי כוחות הנפש וכשרותו של מלכות ושל הנהגה, על זה ענהו הקב"ה, דאילו היתה התכלית של יציאת מצרים לשם חירות-פוליטית-חילונית, אין הכי נמי שהיו יכולים למצוא מישחו אחר שהיה יותר מסוגל למשרה זו. אך מאחר שכל תכלית יציאת מצרים הייה לשם תלמוד תורה, אזי המנהיג הנצרך לזה הוא המלמד הכי טוב שיוכל להורותם תורה, ולתפקיד הזה, אותה - משה - מסוגל יותר מכל אדם אחר, שמש כ"רד"י ו"שמלמד". והיינו פירושו דקרא, וזה - (יציאת מצרים) - לך האות, שיציאת מצרים היא רק אות למה שיקרה ויבוא לאחר זמן. כלומר, שיש תכלית ליציאת מצרים, ואיננה התכלית לעצמה, והיינו - מתן תורה, וכלשוננו של ספר החינוך (במצוה ש"י) בקשר להגבת פסוק זה - שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה. - ומכאן יש לדון בקי"ו, שמדויק-יהודית בלא תורה איננה שורה כלום, דמה

וביישוב קיימית החינוך היה מיל עוד, על פי דברי הר"ן (סוף פסחים), דמה שאנו מונים ספירת העומר בזמן הזה הוא זכר למה שמעו בני ישראל משעה שיצאו ממצרים עד שהגיעו למעמד הר סיני, וממילא מיל דאף שכבר שמעו משה רבנו שיתקיים מתוך תורה בהר סיני - תעבדון את האלוקים על ההר הזה, מיל שלא ידעו מעת יתקיים דבר זה, וממילא הם לא היו יכולים למנות מלמעלה למטה - לומר ביום הראשון - עד מ"ט ימים ויהיה מתן תורה וכו' (עיי"ש בר"ן שהביא להפוך בשם המודרש, ד"ט), וממילא מוכרחים היו למנות מלמטה למעלה. ועל כן לא אנתנו מונים בזמן הזה - זכר למנין החזא - מלמטה למעלה.

יב. הודיה על תחילת הישועה

ועיין עוד בספר החינוך שהקשה למה אנו מתחילים למנות מיום השלי של פסח ולא מיום הראשון. ותירץ, כי היום הראשון נתייחד כולו להזכרת חטת המזול, והוא יציאת מצרים ... ואין לנו לערב בשמחתנו ולהזכיר עמו שום ענין אחר. ונראה לבאר בכוננו על פי מאי דקיי"ל יסוד גדול בעניני הודאה, דיש להסתפק בדין ארבעה שצריכים להודות, והאחר מהם הוא החולה שנתרפא (ברכות ד:), ולפעמים אין הקב"ה שולח את כל הרפואה בפעם אחת, אלא ישועתו באה לפרקים, מעט עכשיו ומעט לאחר זמן וכו' עד שלבסוף הוא מתרפא לנצח. ויש להסתפק אם מווייב האדם להודות כבר בתחילת הישועה, ולא להזכיר את מה שעדיין חסר לו, דא"כ - הרי יחסר לו בהודאתו; או דילמא, אין עליו שום חיוב הודאה עד גמר הישועה. ונראה דיש לפשוט ספק זה ממשנה מפורשת שבמס' ברכות ר"פ הרוזא (נד:), הניכנס לכרד מתפלל שנתים, אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. וכגמי שמה (ס') מבואר, שלאחר שנכנס הוא אומר מודה אני לפניך בהמשך נסיעתו בשעה שירצה אף על פי שהסכנה עדיין עומדת לפניו בהמשך נסיעתו לכרד זה לשלום, לצאת מן הכרד, ואשר על כן לאחר שיצא הוא אומר, מודה אני לפניך ד' אלקי שהוצאתני מכרד זה לשלום וכו'. הרי להדיא שמחוייב האדם להודות על מקצת ישועה כמו על גמר ישועה שלמה. ונראה דלזה התכוון בעל ספר החינוך, שליל פסח הוא ליל הודאה על הישועה של יציאת מצרים, אשר זהו כל עצמה של מצות סיפור יציאת מצרים, ואשר ממילא, אם בליל הסדר יספור סיפורה, הרי זה כאילו האדם מוסר מודעה מראש שאין הודאתו שלמה, שהרי עדיין לא הגענו אל התפלת

אלא שעל זה שאל בספר החינוך, זמננה תועלים הוא שכשממנתונים בצניפה לאיצתו זכר. תמצין סופרים כמה ימים יש עדיין להמתין, וייספירה לאחוריו, ומתחילים מהסכום הנדול וממשיכים לפחות מהסכום בכל יום, והיי"ג שבועות וכו'. ועל זה תירץ, שמאחר שמנין הימים שבתחלה כל כו' גדול הוא, גודל המספר (של מ"ט) יגרום לאדם שתהיה התמתנה יותר קשה עליו. והזו החינוך והקשה, שלאחר שכבר עבר רוב הימים של המנין, והוא יותר קרוב לשבועות, היה לנו לשנות אז את נוסח המנין, ולספור בלשון של להבא - עד כ"ף ימים ויהיה חג השבועות. ועל זה השיב, שאצננו מתוכננו לענות את מטבע החשבון באמצע.

ובקשר לסברת ספר החינוך לחלק בין חציה הראשון לחציה השני של חספירה הזכיר רבנו את המשל הידוע של המגיד מדובנא, ששאלוהו פעם על כך שבגמי איתא תיפת רוחם של מחשבי קצים (סנהדרין צו:), ואילו במאות האחרונות נהגו כמה מגדולי ישראל לפרסם חשבונות על קביעות זמן המשיה. וענה על כך המגיד במשל לאב רבנו שנסעו מווילנא לוורשא, וכתמש דקות לאחר שיצאו מן העיר כבר החחיל חנך לשאול לאביו - מתי נגיע כבר לוורשא, וצעק עליו אביו - שחלוא דרד רחוקה לפניהם, ואל לו לשאול על כך. כעבור עוד עשר דקות חזר חנך ושאל שוב את אביו - מתי נגיע לוורשא, וצעק עליו אביו עוד פעם ואמר לו שאל לו להיות נודניק בזה, ואין לו לשאול עוד בזה, אלא שהוא כבר יודיעו בשעה שגיעו קרוב למחוז הפסג. כעבור כמה שעות שומע חנך איד שאביו שואל את בעל העגלה - מתי נגיע לוורשא, והלה משיבו מה שמשויבו. והבן פונה לאביו ושואל ממנו, תלא כשאני שאלתי ממך מתי נגיע לוורשא צעקת עלי והכלמת אותי, ועכשיו אתה בעצמד שואל אותי הדבר! השיבו אביו וענה, בתחילת הנסיעה שיש מרחק כה-גדול, אין לה שום משמעות לשאל מתי נגיע לוורשא. אבל עכשיו שבמעט הגענו לבסוף, וכרובים אנתנו מאוד לומר נסיעתנו, שפיר יש לשאלה זו משמעות. והיי"ג, המשך המגיד ואמר, שבזמן הזי"ל חכמי התלמוד היתה לפני כלל ישראל דרד ארוכה מאוד, ושפיר הקפידו על כך ואמרו - תפח רוחם של מחשבי הקצים. אבל במאות השנים האחרונות שאנחנו כ"כ קרובים לסוף הדוד, סי"ל לחגי גדולים דשפיר רשאים לשאול על זמן הואולו. [וכעין זה נמצא גם במלבי"ם לספר דניאל (וי"ב, ד:), (הערות שאר כשרי הכחור השנון ר' יואל הלוי שטיינבוך, שיח"י:)] ולסבא כזו התכוון החינוך כמה שכתב לחלק בין תחילת חספירה לסופה.

מ"ט
מ"ט
מ"ט

הגיהנום רע ומר יותר לאין שיעור מתחתונות ושפיר נופל הם לסון,, ולא עוד" וכמשנ"ת.

ועין מהרש"א ז"ל יבמות דס"ב א' חידושי אגדות ד"ה ומה פסח וכו' שכתב בשם העיקרים ז"ל מאמר ד' פט"ו שהדבר הנראה לעינים כצטער אדם צער גדול יותר מהידיעה, שהאדם יותר מתפעל מהמורגש בהוי' יותר ממה שיתפעל מהנודע באמתית וכו' עכ"ל. וזהו קצת מעין משי"כ לעיל.

פרשת לך-לך

ויאמר ה' אל אברהם לך לך כו' אל הארץ אשר אראך ואכרו חז"ל כאן במד"ר הביאו רש"י ז"ל כאן ולמה לא גילה לו [מיד לאינו ארץ י"ד] כדי לחבבה בעיניו וליתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה ע"ש, ומטעם הראשון שאמרו כדי לחבבה בעיניו למדנו שהדבר מתחבב אצל האדם כשהוא מחפש אחריו ומשתוקק אליו זמן רב קודם השגתו ואילו היה בא לו אותו דבר עצמו בהיטח הדעת ובלא התשוקה להשגתו לא היתה חביבה בעיניו, ולמדנו בכאן לענין לימוד התורה כי מי שהוא יר"ש ומשתוקק מאוד להבין אמיתות הדברים ויגע ומשתדל לחפש אחריהם כפי כוחו זמן רב, או כשזוכה שהדברים כתבררים אצלו ומשיגם, הם חביבים בעיניו למאד אבל מי שאינו משתוקק כאד להשגתו והדברים באו לו בקלות בלא יגיעה וחיפוש, או נופל בהרבה חשיבות הדברים אצלו.

והנה ידוע שהדבר שעושה על האדם רושם גדול של יסחה [וכן ח"ו איפכא] את זה הוא זוכר זמן רב שהדבר נשאר חקוק מאוד בזכרונו אבל דבר שאינו משתוקק עליו והשגתו אינו משמחו, זה הדבר אינו עושה רושם עמוק בנפשו ובזמן קצר הוא משכחו, ע"ד שאחז"ל בס"ו דשבועות מילתא דלא רמיא עלי דאיגש לאו אדעתיה וממילא יוצא מכאן שהזכרון לזכור את תלמודו הוא לפי ערך רוב תשוקתו והשתדלותו להשגת התורה ולפי רוב השמחה שבא לו בהשגת דבר מדברי תורה כן יהא זכירתו במה שלמד.

ומטעם השני שאמרו שלכן לא הודיע הקב"ה לא"א ע"ה מיד לאינו ארץ ילך כדי ליתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה למדנו שאילו היה ידע להיכן הוא הולך לא היה לו כ"כ שכר פסיעות ונראה דהיינו טעמא לפי שאע"פ שכל פסיעה שהולך הוא עושה והולך לקיים מצות הקב"ה שאמר לו לך לך מ"מ כבר מעורב בו צד הנאה מאחר שידע שבכל פסיעה הוא מתקרב למקום מנוחה והיה מתעורב בזה בעין תערוכות של שלא לשמה, משא"כ כשאינו ידע להיכן ילך ואינו ידע אם בהליכתו הוא מתקרב למקום שהשי"ת יראה לו לבסוף נמצא שאינו עסוק אלא בקיום מצוות השי"ת שאמר לו לך לך אל הארץ אשר אראך ויש בזה שכר פסיעות עצום ורב על כל פסיעה ופסיעה שהוא לש"ש בלבד. [אך יל"פ כוונה אחרת במ"ש במדרש כדי ליתן לו שכר על כל פסיעה וקצרתו].

We remember most those things that occurred with more

בבכורות ד"ו ע"ז
אצל אברהם אבינו בשו
וכשרצו המלאכים שת
שכבר אכלו בשר בחל
כלל לאכול בשר בחל
י"ל בזה דהמלאכים ג
מבושלים בידי המלאכי
ויותר נראה דג
חז"ל הוי ג"כ טענה פ
השטמ"ק דאמרי שא"י
הספר מביאין לו חלב
כו' משמע מלשון זה ד
זוה אינו אלא מדרבנן

בפ' העקידה ג
שעבודת הקודש של
ואולם דאי ש
בגמרא סנהדרין דף ג
יתנהג לפי כבודו] כא
בספרים הקדושים כי :
אוהבי וכמבואר באר
רמ"א נאמר ירא באר
מנלן דכתיב זרע אבר
ירא א' אתה ולא הנה
ונראה פשוט ד
[להיות נרעש ונפחד ו
לרוממותו ית'] וביראה
קודש ביראת הרוממות
שהתבוננות ברוממות
נמצא שגם האהבה גם
והתבטלות בפני רוב
באברהם הוא מאהב,
הנה בזמנינו ד

If one gets stuck in learning and the sweetness is lacking

← Great fear in the place

ואם לפעמים יקשה הלימוד על הלומד, והדברים נעלמים אצלו, והמתיקות ממנו והלאה — הנה אומר לכם מה שראיתי פעם בהקדמה של ספר אחד. אמנם דעו שאין זה הפשט שבפסוק, אבל ה"זארגון" הוא טוב... וכך פירשו: —

„ויבואו מרתה“ — לפעמים קורה שהלומד בא למצב של „מרתה“... „ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם“ — אין מים אלא תורה, ואינם יכולים לשתות וליהנות ממימי התורה, „כי מרים הם“, ואיננו מרגיש את מתיקות התורה... „ויורהו ה' עיני“ — השי"ת נותן התורה הורה לו עצה... „וישלך אל המים“ — „וימתקו המים“ — שכאשר ישליך עצמו לגמרי אל המים, מימי התורה, וילמד בהתרכוז מוחלטת, בשכחת הכלי העולם הזה, „וישלך אל המים“ — או — „וימתקו המים“, אז יהיו דברי התורה, המשולים למים, מתוקים בפיו... והי' כבוד רבנו זצוק"ל חוזר ואומר: לא שזה הוא הפשט בפסוק, אלא שה"זארגון" הוא טוב, והעצה היא נכונה ואמיתית, ש"וישלך אל המים" מביא ל"וימתקו המים"...

* * *

„ולדבקה בו“...

תמיד הי' כבוד רבנו זצוק"ל מדבר בלי הרף בדברי תורה, אשר היא היתה כל מקור חיותו ושמחתו, ובה ראה חזות הכל, ואפילו כשהי' מדבר עם בני אדם בענינים אחרים, לפי הצורך — היו רעיוניו משוטטים תמיד בדברי תורה, כאשר נכתב בס"ד בחלק הראשון של ספר זה, שהעיד כבוד רבנו זצוק"ל על עצמו שהוא מדבר עם בני אדם — ושקוע בלימוד בשעת מעשה...

ואולי י"ל ששורש ענין נשגב עילאי זה מבואר בדברי הרמב"ן הקדוש בסוף פ' עקב [י"א כ"ב]: „ולדבקה בו...“ — ויתכן שתכלול הדביקה לומר שתהיה זוכר השם ואהבתו תמיד, לא תפרד מחשבתך ממנו, בלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, עד שיהיו דבריו עם בני אדם בפיו ובלשונו — ולבו איננו עמהם, אבל הוא לפני ה'. ויתכן באנשי המעלה הזאת שתהיה נפשם גם בחייהם צרורה בצרור החיים, כי הם בעצמם מעון לשכניה, כאשר רמו בעל ספר הכוזרי, וכאשר הזכרתי מזה בפרשת העריות“.

* * *

„הרבה גמרות“...

פעם הזכירו רב אחד שמפורסם לבקי בהרבה ספרים מראשונים ואחרונים. נענה רבנו זצוק"ל ואמר: לא זה עיקר השבח שלו. הגדלות שלו שהוא בקי בהרבה גמרות... הוא לומד הרבה גמרא וחוזר הרבה... זה הוא השבח היותר גדול שאפשר לומר על אדם: שהוא יודע הרבה גמרות...

* * *

„להצי“
אלה הדבר
כליו ימים לפני
ההלה מרגש לה
המקובלים טוב
כדרכה של תורה
ישראל סבא, ה
השפעתו ובכלוא
על התורה בדרך
קיום התורה ביד
וזה ליתק
יחזקאל אבר
ירושלים
ו' אייר ה'
הוד כבודו
אלה הם
ובהצופה מאותו
דוקטור, וכבר
אוניברסיטה בא
אמנם
כקטב מרירי
דור, והכוללני
אני מא
ולא ישקוט
וזכות א
כאזרח
על התורה ב
לעמו ישראל.
בהוסד
ותרבה מח
האדמורי"ם
לשם שמים

שָׁנְאָמֶר, וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵל כָּל הָעָם, כֹּה אָמַר
 יהוה אלהי ישראל, בְּעֵבֶר הַנְּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם
 מֵעוֹלָם, תָּרַח אָבִי אֲבֹרָהֶם וְאָבִי נָחוֹר, וַיַּעֲבְדוּ
 אֱלֹהִים אֲחֵרִים. וְאָקַח אֶת אַבְיָכֶם אֶת אֲבֹרָהֶם
 מֵעֵבֶר הַנְּהָר, וְאוֹלָךְ אוֹתוֹ בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן,
 וְאָרְבָּה אֶת זְרַעוֹ, וְאָתַן לוֹ אֶת יִצְחָק. וְאָתַן
 לְיִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו, וְאָתַן לְעֵשָׂו אֶת הָרֶם
 שְׁעִיר לְרִשְׁתּוֹ אוֹתוֹ, וַיַּעֲקֹב וּבְנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם.

**בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא.
 שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב אֶת הַקֶּץ,**

... but now the Omnipresent has brought us near to His service

→ Rav Aharon Leib Steinman explains this passage: The Sages relate how Avraham came to recognize Hashem's existence on his own, rejecting all the idolatry of his time and eventually teaching others about Hashem. We, too, accepted the Torah that was rejected by the other nations and became Hashem's people. Why does the Haggadah say only that *HASHEM brought us* near to His service? Why does it leave out the fact that we and our forefathers had a part in it as well?

The Gemara teaches (*Kiddushin* 30b) that a person would be unable to fight the evil inclination without Hashem's help. A person's job is simply to *begin* the fight against evil and heresy in himself and the world around him, and do whatever is within his ability to serve Hashem. Ultimately, though, it is only with Hashem's help that we can succeed in any aspect of our service of Him. The Haggadah teaches this lesson here: essentially, it was *Hashem Who brought us* close to His service, for only with Hashem's help can we achieve results.

— Then I took your father Avraham ... and I led him through all the land of Canaan

The Torah says that Avraham was seventy-five years old when Hashem told him to leave his homeland of Charan and travel to the land of Canaan (*Bereishis* 12:4). Why did Hashem wait until he was so old before telling him to go?